

Становище

от доц. д-р Иванка Николаева Шивачева-Пинеда,

Относно: научните трудове на ас. д-р **Дияна Паскалева Георгиева**, представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент” по Специална педагогика (алтернативна комуникация при деца със слухови нарушения и деца с множество увреждания), област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2 Педагогика, обявен в Държавен вестник, бр. 7/22.01.2019 г. от Тракийския университет за нуждите на Педагогически факултет

Представените документи и научна продукция от ас. д-р Дияна Паскалева Георгиева съответства на изискванията на ЗРАСРБ и на условията за заемане на академични длъжности в Правилника на ТрУ за развитие на академичния състав.

Кандидатът ас. д-р Дияна Георгиева представя за участие в конкурса *23 научни публикации* (четири от тях са от периода преди получаването на ОНС „Доктор“), от които:

- Хабилизационен труд – 1
- Монография – 2. Приемам посочените две монографии в частта **В „Хабилизационен труд“** предвид факта, че те пряко кореспондират с настоящия конкурс;
- Статии и доклади публикувани в издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация – 5
- Статии и доклади, публикувани в нереперирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове – 14
- Университетски учебник - 1.

От представените по конкурса научни публикации 18 са самостоятелни, а една монография и четири статии са в съавторство. Научните публикации се основават на задълбочен теоретичен анализ, представителни изследвания и собствени методически конструкции. Авторката търси и предлага отговори на актуални и значими проблеми на теорията и практиката в областта на социалната педагогика. В разработките се очертават научни интереси на кандидата в областта на:

- Алтернативна комуникация при деца със слухови нарушения;
- Алтернативна комуникация при деца с множество увреждания;
- Комуникативни нарушения;

- Подкрепяща среда за деца със специални образователни потребности.

Научната продукция е богата и надхвърля значително минималните изисквания за заемане на академична длъжност "доцент". Научният стил се отличава с аналитичност, прецизност и коректност в теоретичните и емпирични проучвания. Научните и професионални търсения на ас. д-р Д. Георгиева са насочени към актуални проблеми в процеса на пълноценната подкрепа и личностна интеграция на деца (лица) със специални образователни потребности в духа на хуманистичната педагогическа и социална парадигма.

В представените научни публикации се очертават комплекс от сериозни научни теоретични и практико-приложни *приноси*. Приемам изведените приноси от кандидата. Считаю, че предложената научна продукция обогатява научното познание и подпомага педагогическата практика за работа с деца (и възрастни) със слухови и комуникативни нарушения, с множество увреждания, за осигуряване на подкрепяща среда за деца със специални образователни потребности, както и в академичната практика за постигане на висока ефективност в подготовката на социалните педагози. Бих подчертала значимостта на следните теоретични и практико-приложни *приноси*:

1. *Алтернативна комуникация при деца със слухови нарушения*: широко и задълбочено в теоретичен, приложен и академичен аспект е разработен проблемът за зрителното възприемане на речта като алтернативна система в устната комуникация на лицата със слухови нарушения (особено на тези, които са с тежка предлингвистична глухота); *диагностицирани* са актуалното състояние на уменията за зрително възприемане на речта при деца и ученици, интегрирани в общообразователна среда – детски градини и училища; установени са корелационни зависимости на визуално-перцептивните речеви умения от специфични *фактори*, изграждащи поликомпонентната система на ранната интервенция; експериментално е изследвана корелационната зависимост между двете комуникативни системи - уменията за зрително възприемане на речта и *четивната* компетентност; конструиран е и апробиран авторски инструментариум за измерване на ефективността на визуално-перцептивните комуникативно-речеви умения и уменията за четене при ученици от начална училищна възраст; съотнесени са успеваемостта в зрителното възприемане на речта към *антиципацията*; експериментално е изведен многоаспектен и динамичен *модел* на ранното обучение и

рехабилитация при деца със слухови нарушения за развитие на умения за зрително възприемане на устната реч; разработени са примерни модели на упражнения и стратегии за подобряване на уменията за зрително възприемане на речта (аналитичен и холистичен подход); направена е диференциация между мануално-жестовата комуникация и *невербалната комуникация*; съпоставени са националните жестови и вокални езици по отношение на техните фундаментални характеристики и закономерностите при усвояването им; съпоставени са перцептивните механизми на двете сетивни системи – *слухът* и *зрението*, които намират отражение в специфичното вътрешно устройство на звуковите и жестовите езици; обоснована е ролята на жестовия език в живота на глухите за тяхното познавателно и комуникативно развитие въз основа на широк анализ на лингвистични и психолингвистични изследвания; анализирани са възможностите на мануалната комуникация да се осъществява и посредством вторични знакови системи, реализиращи се чрез паралелното използване на устни и жестови езикови единици (*калкираща реч*); анализирани са спецификата, структурата и функциите на *дактилната реч* – като мануално организирана форма на словесна реч.

2. *Алтернативна комуникация при деца с множество увреждания*: разширяване и уточняване на дефинитивните аспекти на понятието „множество увреждания“; представяне на таксономични модели на тяхната категоризация и етиологичен фундамент; анализирана е концепцията на Виготски през призмата на сложно нарушение; направен е психо-социален профил на децата с множество увреждания; обогатени са представите за техните особености в комуникативното развитие (включително и в превербалния период), в използването на различни средства за общуване; разкрити са подходите към конструиране на обучителни програми за формиране на *социално-комуникативна компетентност*; разработен е и апробиран авторски инструментариум от *пиктографични символи* по тематичен принцип като алтернативен метод за развитие на социално-битова компетентност; обоснована е възможността за развитие на комуникативно поведение и комуникативна компетентност чрез ресурсите на методи и системи, изграждащи съдържанието на модел на алтернативната и аугментативната (допълваща) комуникация (ААС); адаптирана е езиковата програма *МАКАТОН* към българските и специално-педагогическите условия, апробирана е и е оценена ефективността ѝ.

3. *Комуникативни нарушения*. Изучаване на двуезичието (билингвизма): очертаване на периметъра на логопедията в изучаването на

билингвизма и социализацията на децата билингви; разработена е комплексна диагностична методика за идентификация на нарушенията на процеса писане (дисграфия) при деца билингви; диференциран е методически подход към билингви и монолингви, както и към деца от различни билингвални общности.

4. *Подкрепяща среда за деца със специални образователни потребности*: проучване на актуалното състояние на проблема за развитие на приобщаващо-образователната практика в условията на българското училище; конструиране на инструментариум за извеждане на социалните нагласи в общообразователните микросреди и идентифициране на готовността на учителите в професионално-личностен план.

Значимостта на научната продукция на ас. Дияна Георгиева се потвърждава от факта, че намира отражение като основа в научните педагогически търсения на други автори. Кандидатката представя за участие в конкурса списък от 21 *цитирания* от колеги, но в приложените материали се откриват 22 позовавания и цитирания на научните публикации на кандидата. Популяризирането на резултатите от научните идеи, изследвания и анализи кандидатът реализира и чрез участие с 11 доклада в международни *научни форуми в страната и чужбина* за разглеждания период – София, Стара Загора и Несебър (България), Одрин (Турция), Vrnjaska Banja (Сърбия), Durges (Албания), Прага (Чехия), Abu-Dhabi, Dubai и Ajman (UAE).

Оценка за качеството и значимостта на научните публикации на кандидата са и получените *награди* от организаторите:

– две Дипломи за активна изследователска дейност и значим принос в развитието на съвременната наука от International Scientific and Practical Conference “World Science”, July 2016 and August 2016, Abu-Dhabi, UAE;

– Диплома за принос на млади учени от Hearing Loss - Functional Diagnostic And Treatment, 23-25 May 2014 г., ТрУ – Ст. Загора.

В представените материали е посочено участие в един национален и два международни научни и образователни *проекта*. За периода 2016-2020 г. ас. Д. Георгиева е участник в екипите на пет университетски проекта.

В конкурса за заемане на академичната длъжност „*доцент*” по Специална педагогика съществен показател е академичната продукция на кандидата. Академичната ангажираност на ас. Д. Георгиева е богата и напълно кореспондира с научните интереси, публикациите и научната специалност, по която е обявен конкурсът. Посочени са 12 разработени учебни програми и водени учебни дисциплини (задължителни и

избираеми) в ОКС „Бакалавър“, ОКС „Магистър“ и професионална квалификация „Учител“, „Детски учител“ и „Начален учител“. Учебните програми имат своята теоретична и практическа насоченост. Подчертан е стремежът в учебните програми да се отразяват тенденциите за качество и ефективност в подготовката и повишаване квалификацията на специалните педагози и развитие на компетентностите им като се осигурява и отчита студентската активност в хода на обучението, стимулира се участие в национални и международни научни форуми по проблеми на специалната педагогика. Този стремеж намира израз и в разработването и издаването на университетски учебник за покриване на част от учебните програми и осигуряване на актуални средства за подготовка на студентите (Алтернативна комуникация при лица със слухови нарушения, Зрително възприемане на речта).

В академичната си дейност ас. Д. Георгиева проявява висока степен на организаторски умения, уменията за работа в екип и изключителна академична етика при съвместната работа с колеги и студенти.

Ас. Д. Георгиева е участвала в 2 мобилности по програма *Еразъм* в университети в Истанбул (Турция) и Битоля (Македония), чрез което съдейства за разширяване на международните научни и академични контакти с колеги от педагогически университети и факултети, както и за обогатяване на собствения опит на академичната общност на Педагогически факултет.

Цялата академична, научна и проектна дейност и продукция на ас. д-р Дияна Георгиева съответства на обявения конкурс.

В заключение – считам, че са налице достатъчно основания за положителна оценка на представените материали на кандидата ас. д-р **Дияна Паскалева Георгиева**. Обхватът и задълбочеността на представените научни разработки по значими проблеми в областта на специалната педагогика определя моето становище - **предлагам** на научното жури по конкурса и на Факултетния съвет на Педагогически факултет при Тракийски университет да **присъдят на ас. д-р Дияна Паскалева Георгиева академичната длъжност „доцент“** по Специална педагогика (алтернативна комуникация при деца със слухови нарушения и деца с множество увреждания), област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика.

20.06.2019 г.
Стара Загора

Член на научното жури:
/доц. д-р Иванка Шивачева-Пинеда/

Evaluation report

by Assoc. Prof. Ivanka Nikolaeva Shivacheva-Pineda, PhD

Regarding: the scientific papers of Assist. Prof., PhD **Diana Paskaleva Georgieva, PhD** which were submitted to enter a competition to hold the academic position of “Associate Professor” in Special education (alternative communication in children with hearing impairments and multiple disabilities), field of higher education 1. Educational sciences, professional direction 1.2 Education, announced in official gazette, issue 7/22.01.2019, by Trakia University for the purposes of the Faculty of Education.

The submitted documents and scientific production of Assist. Prof. Diana Paskaleva Georgieva, PhD meet the requirements of the Act for the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria and the terms to hold academic positions in Trakia University's Regulations of academic staff development.

The candidate Assist. Prof. Diana Georgieva, PhD enters competition with *23 scientific publications* (four of them are from the period before she received the ESD “PhD”), from which:

- Habilitation work – 1
- Monograph – 2. I accept the two specified monographs in the part **B “Habilitation work”** given the fact that they directly correspond to the current competition;
- Articles and materials published in editions, refereed and indexed in world-famous databases of scientific information - 5
- Articles and materials published in non-refereed journals with scientific reviews or published in edited collective volumes – 14
- University book - 1.

From the scientific publications submitted for the competition, 18 are individual, one monograph and four articles are written in co-authorship. The scientific publications are based on deep theoretical analysis, representative studies and her own methodical constructs. The author looks for and suggests answers to important questions of the present day in the theory and practice of the field of special education. The scientific interests in the candidate’s papers are outlined in the field of:

- Alternative communication in children with hearing impairments;
- Alternative communication in children with multiple disabilities;

- Communicative disorders;
- Supportive environment for children with special educational needs.

The scientific production is rich and significantly exceeds the minimum requirements to hold the academic position “Associate Professor”. The scientific style is analytical, precise and correct in the theoretical and empirical studies. The scientific and professional pursuits of Assist. Prof. D. Georgieva, PhD are directed towards current problems in the process of adequate support and personal integration of children (individuals) with special educational needs in the spirit of the humanistic pedagogical and social paradigm.

A complex of serious scientific theoretical and applied in practice *contributions* are outlined in the submitted scientific publications. I accept the pointed out contributions of the candidate. I deem that the submitted scientific production enriches scientific knowledge and helps the educational practice in the work with children (and adults) with hearing impairments, with multiple disabilities, to provide a supportive environment for children with special educational needs, as well as in the academic practice to achieve high efficiency in the special educators’ training. I would like to emphasize the importance of the following theoretical and applied *contributions*:

1. *Alternative communication in children with hearing impairments*: The problem about the visual perception of speech as an alternative system in the oral communication of the individuals with hearing impairments (especially those who are with severe pre-linguistic deafness) is viewed extensively and thoroughly in theoretical, applied and academic aspect; the current state of the visual perception of speech skills in children and students integrated in mainstream educational environment – kindergartens and schools *is diagnosed*; the correlational dependencies of the visual-perceptive speech skills on specific *factors* which build up the poly component system of the early intervention are established; the correlational dependency between the two communicative systems – visual perception of speech skills and *reading* competence is experimentally studied; author's own instrumentation to measure the efficiency of the visual perceptive skills, communicative and speech skills and reading skills in students of primary school age is constructed and approbated; the correlation between the results in the visual perception of speech and the *anticipation* is pointed out; multi-aspect and dynamic model for the visual perception of oral

speech in the early training and rehabilitation of children with hearing impairments is experimentally outlined; exemplary models of exercises and strategies are developed to improve the visual perception of speech skills (analytical and holistic approach); a differentiation between manual-gesture communication and *nonverbal* communication is made; the national gesture and vocal languages are compared in relation to their fundamental characteristics and the regularities in their acquisition; the perceptive mechanisms of the two sensory systems are juxtaposed – *hearing* and *eyesight*, which are reflected in the specific inner structure of the spoken and gesture languages; the role of the gesture language in the lives of deaf people for their cognitive and communicative development is reasoned based on an extensive analysis of linguistic and psycholinguistic studies; the possibilities for the manual communication to be realized through secondary sign system implemented by parallel use of oral and gesture language units (sign language) are analyzed; the specifics, structure and functions of *finger* speech as a manually organized form of verbal speech are analyzed.

2. *Alternative communication in children with multiple disabilities*: broadening and specifying the definitive aspects of the term “multiple disabilities”, presenting taxonomic models of their categorization and etiological basis; Vygotsky’s conception is analyzed through the prism of a complex disorder; a psychosocial profile of children with multiple disabilities is made; the notions of their peculiarities in the communicative development (including the preverbal period) are enriched in the use of different means of communication; the approaches towards training programs constructing to form *socio – communicative* competence are shown; author’s own instrumentation of *pictographic symbols* in thematic principle as an alternative method for the development of social and everyday life competence is worked out and approbated; the possibility for developing communicative behavior and communicative competence through the resources of methods and systems, building up content of the alternative and augmentative (supplementing) communication model (AAC) is

reasoned; the language program MAKATON is adapted to the Bulgarian special educational conditions, it is also approbated and its efficiency is evaluated.

3. *Communicative disorders.* Bilingualism studying: outlining the perimeter of speech therapy in the studying of the bilingualism and the socialization of bilingual children; complex diagnostic methods are developed for the identification of writing process (dysgraphia) in bilingual children; a methodological approach towards bilinguals and monolinguals is differentiated, as well as towards children from different bilingual communities.

4. *Supportive environment for children with special educational needs:* researching the current state of the problem of the integrative education practice development in Bulgarian school context; building instrumentation to outline social attitudes in mainstream educational microenvironments and identifying the readiness of teachers in professional-personal aspect.

The significance of Assist. Prof. Diana Georgieva's scientific production is confirmed by the fact that it is reflected as a basis in the scientific educational pursuits of other authors. The candidate enters the competition submitting a list of 21 *citations* by colleagues, but in the enclosed materials are found 22 references and quotes of candidate's scientific publications. The popularization of the results from the scientific ideas, studies and analyses is realized by the candidate's participation with 11 papers in international *scientific forums in our country and abroad* for the viewed period – Sofia, Stara Zagora and Nessebar (Bulgaria), Edirne (Turkey), Vrnjacka Banja (Serbia, Durres (Albania), Prague (Czech Republic), Abu-Dhabi, Dubai and Ajman (UAE). (according to further information from the candidate)

Appraisal of the quality and the significance of the candidate's scientific publications are also the received by the organizers *awards*:

– two Diplomas of active research work and significant contribution in the development of modern science from International Scientific and Practical Conference “World Science”, July 2016 and August 2016, Abu-Dhabi, UAE;

– Diploma for young scientists' contribution from Hearing Loss - Functional Diagnostic And Treatment, 23-25 May 2014 Trakia University – Stara Zagora.

In the submitted papers is shown a participation in one national and two international and educational *projects*. For the period 2016-2020 Assist. Prof. Diana Georgieva has been a participant in the teams of five university projects.

An essential indicator in the competition to hold the academic position “Associate Professor” in Special education is the academic production of the candidate. Assist. Prof. Diana Georgieva's academic activities are rich and completely correspond to the scientific interests, publications and the scientific specialty for which the competition is announced. Twelve developed training curriculums and taught disciplines (core and optional) are shown in EQD “Bachelor”, EQD “Master” and the professional qualification “Teacher”, “Children’s teacher” and “Primary teacher”. The training curriculums have their theoretical and practical purposefulness. The striving for the tendencies for quality and efficiency in the training and the increasing of the qualifications of special educators to be reflected in the training curriculums is emphasized, as well as their competences’ development, providing and registering student activity in the process of the training, their participation in national and international scientific forums on problems of special education. This striving can also be seen in the development and publishing of university book to cover part of the training curriculums and provide up-to-date means of students’ training (Alternative communication in individuals with hearing impairments, Visual perception of speech).

In her academic activities Assist. Prof. Diana Georgieva shows top-notch organizing skills, teamwork skills and exceptional academic ethics in joint work with colleagues and students.

Assist. Prof. Diana Georgieva has participated in two Erasmus mobility programs at universities in Istanbul (Turkey) and Bitola (Macedonia), through which she assists to expand the international scientific and academic contacts with colleagues from pedagogical universities and faculties, as well as to enrich the experience of the academic community of the Faculty of Education.

The entire academic, scientific and project activity and production of Assist. Prof. Diana Georgieva, PhD corresponds to the announced competition.

In **conclusion** I find that **enough reasons are available for a positive assessment to be made** for the submitted materials by **Assist. Prof. Diana Paskaleva Georgieva, PhD**. The scope and thoroughness of the mentioned scientific papers on significant problems in the field of special education defines my standpoint – **I suggest** that the competition's academic jury and the Faculty Council of the Faculty of Education, Trakia University **appoint Assist. Prof.**

Diana Paskaleva Georgieva, PhD to the academic position of “Associate Professor” in Special education (alternative communication in children with hearing impairments and children with multiple disabilities), field of higher education 1. Educational sciences, professional direction 1.2. Education.

20.06.2019
Stara Zagora

Member of the academic jury:
/Assoc. Prof. Ivanka Nikolaeva Shivacheva-Pineda, PhD/